

3. Kaupungin kiinteän omaisuuden vuokra- ja muuta nautintaoikeutta koskevat kysymykset.

Topeliuksen muistopatsaan paikka. Kaupunginvaltuusto päätti¹⁾ luovuttaa pystytettäväksi aiotulle runoilija Z. Topeliuksen muistopatsaalle paikan Kaivopuiston Ison lehtokujan itäpuolella olevalta leikkikentältä sekä antaa rahatoimikamarille tehtäväksi aikanaan merkitä tarpeellisen määrärahan kentälle pystytetyn, Karhun kalanpyynti nimisen juomavesikaivon siirtämiseksi toiseen, karttaan tarkemmin merkittyyn, Ison lehtokujan itäpuolella olevaan paikkaan.

Tonttipaikan varaaminen lastenkotia varten. Rahatoimikamari ilmoitti, että lastensuojelulautakunta oli kiinnittänyt kamarin huomion niihin vaikeuksiin, joita lastenkodeissa vallitseva tilanpuute aiheutti lautakunnalle sen huolehtiessa kaupungin toimena olevasta pientenlastenhoidosta, sekä että kamari oli hankkinut Hyvösen aviopuolisoiden lahjoitusvarain käyttöä koskevaa kysymystä valmistelemaan asetetulta komitealta²⁾, johon oli lisäjäseniksi valittu kaupunginarkkitehti ja lastensuojelulautakunnan lääkäri, selvityksen mahdollisuuksista rakentaa kaupungin alueelle rakennus, johon voitaisiin sijoittaa n. 100 sijaa käsittävä pientenlasten hoitolaitos. Rahatoimikamari oli kaikilta osilta yhtynyt komitean sittemmin laatimaan ehdotukseen. Asiaa esiteltäessä kaupunginvaltuustokin hyväksyi ehdotuksen ja päätti³⁾ täysin sen mukaisesti, että 31,600 m²:n laajuinen Pakaankadun varrella sijaitseva Sofianlehdon alue, joka oli vuokrattu asuntotonttina vuoden 1929 syyskuun 1 p:n, varattaisiin aikanaan teetettävän pientenlasten hoitolaitoksen rakentamista varten.

Työväenopiston tonttipaikka. Kaupunginvaltuuston antaman tehtävän⁴⁾ täyttäneen rahatoimikamari oli kehoittanut kaupungin yleisten töiden hallitusta laadituttamaan XI kaupunginosan kortteliin n:o 333 rakennettavaksi aiotun työväenopistorakennuksen luonnospiirustukset, mutta hallitus oli sittemmin ilmoittanut mainittua työtä suoritettaessa käyneen selville, että korttelissa n:o 333 käytettävänä oleva tila oli riittämätön aiottuun tarkoitukseen ja että kaupunginarkkitehti puolestaan oli ehdottanut, että työväenopistorakennus teetettäisiin kortteliin n:o 325. Teollisuusseutujen evankelioimisseura oli tosin vastustanut tätä ehdotusta, koska sen mielestä oli sopimatonta sijoittaa työväenopisto seuran korttelissa n:o 365 sijaitsevan huoneiston välittömään läheisyyteen, mutta koska laitosten toimialat olivat erilaiset ja ne olivat aiotut olennaisesti eri yleisöille, seura kun ensi sijassa kohdisti toimintansa nuorisoon, jota vastoin työväenopisto pääasiallisesti kääntyi aikuisten työväestön puoleen, ei kamari katsonut muistutuksen ansaitsevan huomiota, varsinkaan, koska sekä kaupunginasemakaava-arkkitehti ja kaupungin yleisten töiden hallitus että työväenopiston yhteinen johtokunta olivat kannattaneet esitystä. Rahatoimikamarin asiasta antamaa esitystä esiteltäessä kaupunginvaltuusto päätti⁵⁾ hyväksyä sen ja työväenopiston rakennuksen teetettäväksi XI kaupunginosan kortteliin n:o 325 Helsinginkadun varrelle sekä tähän tarkoitukseen aikaisemmin luovutetut korttelien n:o 333 ja 345 käytettävänä olevat osat edelleenkin varattaviksi kaupungin omiin tarpeisiin.

Varastopaikkain kuntoonpanettaminen. Uusien varastopaikkain tarve oli

¹⁾ Valt. pöytäk. 18 p. maalisk. 15 §. — ²⁾ Ks. vuod. 1924 kert. siv. 285. — ³⁾ Valt. pöytäk. 8 p. huhtik. 12 §. — ⁴⁾ Ks. vuod. 1923 kert. siv. 43. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. 3 p. kesäk. 11 §.

alkanut käydä yhä tuntuemmaksi, minkä vuoksi rahatoimikamari oli kehoittanut kaupungin yleisten töiden hallitusta ottamaan harkittavaksi mahdollisuuden järjestää varastopaikkoja, jotka sijaitsisivat satama- ja rautatieraitteen varrella ja jotka voisi antaa vuokralle pitkäkköksi ajaksi, sekä laadittuun ehdotuksen sellaisten alueiden järjestelemiseksi, jotka soveltuisivat rakennustarpeiden varastopaikoiksi ja olisivat niin järjestetyt, että varastopaikat mahdollisesti voitaisiin luovuttaa huutokaupalla. Tehdastonttien puute oli kamarin mielestä poistettava siten, että kaupunginvaltuuston hyväksymä ¹⁾ suunnitelma suurehkon teollisuusalueen sijoittamisesta Vanhankaupunginlahden rannalle toteutettaisiin. Vähitellen täyttämällä ranta-alueita olisi sieltä saatavissa laajoja varastoalueita.

Kaupungin yleisten töiden hallitus oli jättänyt kysymyksen valmisteltavaksi komitealle, johon kuuluivat kaupunginasemakaava-arkkitehti B. Brunila, insinööri G. Idström, kaupungingeodeetti W. O. Lille, kaupungininsinööri G. Lindqvist, johtaja M. Muoniovaara sekä työpäälliköt S. Randelin ja K. J. Willandt. Komitea lausui mietinnössään ²⁾ seuraavaa:

Koska kysymys kaupungin satamarakennusten lopullisesta muodostelusta vielä oli ratkaisematta, ei myöskään oltu voitu järjestää erityisiä rakennustarvikkeiden purkaus- ja varastoimispaikkoja, vaan niiden tarve oli tyydytetty tilapäisesti rakentamalla purkaussilloja ja luovuttamalla varastopaikkoja niin läheltä rakennuspaikkoja kuin mahdollista. Länsisataman suurta liikennettä varten oli Helsingin makasiiniosakeyhtiöllä käytettävänä yhteensä 55,000 m²:n laajuinen alue varastopaikkoja, joista osa oli luovutettu rakennusliikkeille. Vuonna 1926 kaupunginvaltuuston kuitenkin oli päätettävä ¹⁾, sijoitettaisiinko syväsatama Taivallahteen vai ei, ja jos tämä päätös oli kielteinen, mitä komitea piti luultavana, voitaisiinko Hietaniemen alue järjestää varastoalueeksi.

Komitean mielestä oli asuntotuotannon helpottamiseksi välttämätöntä varata varastopaikoiksi tontteja niistä kaupunginosista, joissa uutisrakennustoimintaa esiintyi, kuitenkin ainoastaan niin pitkäksi aikaa kuin mainittu toiminta jatkui. Sanottavitta kustannuksitta voitiin myös panettaa kuntoon Teollisuuskadun varrella sijaitsevat 3 tehdastonttia ja 1 varastotontti; rautatieraitteen rakentamista varten tälle kadulle oli jo vuonna 1921 myönnetty määräraha. Varastopaikoista, jotka voitiin ottaa käytäntöön heti kun tarpeelliset rautatieraitet ja kadut oli rakennettu, komitea mainitsi Sörnäsintehdaskorttelit n:ot 272 ja 280, jotka soveltuivat puutavarain varastopaikoiksi. Toinen niiden kannalta välttämätön rautatieraide soveltui samalla yhdyslinjaksi teurastamotontille, joka toistaiseksi sopivasti voitiin luovuttaa varastoalueeksi, koska sitä luultavasti pitkään aikaan ei tarvittaisi teurastamotarkoituksiin. Näiden korttelien käytön tehostamiseksi olisi edelleen johdettava sivuraide alueiden länsirajaa myöten, mikä kuitenkin edellytti, että olemassa olevaa Vanhankaupunginlahden rantaa pitkin kulkevaa raidetta jatkettaisiin ja sinne järjestettäisiin varastopaikkoja.

Jo mainittua Hietaniemen aluetta kamari piti erittäin sopivana öljyvarastopaikaksi, koska maastosuhteet tekivät mahdolliseksi säiliöiden rakentamisen kovalle maalle jotenkin korkealle maan keskitasosta, mikä paineen aikaansaamiseksi säiliövaunuihin oli tärkeitä. Alue oli lähellä kaupunkia, mutta puuistutuksilla varustetut hautausmaat eristivät sen silti hyvin asuntokaupunginosista. Öljyvarastopaikkojen välittömään tarpeeseen voitiin luovuttaa yksi

¹⁾ Ks. vuod. 1921 kert. siv. 62—63. — ²⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 1.

kolmesta käytettävänä olevasta tontista ja tällöin rakentaa tilapäinen lastaus-silta, koska täydellinen laiturilaitte olisi rakennettava vasta kaikkien varastopaikkain jouduttua käytäntöön. Rautatieyhteyttäkään ei aluksi tarvinnut järjestää, vaan kuljetus voi tapahtua osin meritse, osin autoilla. Hietaniemen varastoalueen kokonaispinta-ala oli 211,800 m², ja raiteiden ja katujen aiheuttamat kustannukset komitea arvioi n. 4,000,000 markaksi.

Vanhankaupunginlahden rannalla sijaitsevat varastoalueet voitiin ottaa käytäntöön vasta pitkäkhön ajan kuluttua, koska niiden kuntoonpanettaminen vaati melkoisia täyttämistöitä.

Varastopaikkain järjestämisessä noudatettavan ohjelmansa komitea yhdisti seuraaviin ponsiin:

1) Teollisuuskadulle oli rakennettava rautatieraiteet ja kolme karttaan kirjaimilla I, K ja L merkittyä mainitun kadun varrella sijaitsevaa tonttia annettava vuokralle varastopaikoiksi pitkäkhöksi ajaksi tai tehdastonteiksi 6 markan yksikkö hinnasta m²:ltä vuodessa.

2) Brändönkatua pitkin oli niin pian kuin mahdollista ja viimeistään vuoden 1925 kuluessa rakennettava rautatieraide ynnä pistoraide rannalla olevalta nykyiseltä rantaraiteelta, jotta Sörnäsän varastopaikat n:ot 272 ja 280 samoin kuin teurastamoalueen pohjoisosa voitaisiin luovuttaa varastopaikoiksi. Näiden paikkain vuokran komitea ehdotti 4 markaksi m²:ltä kaikista kortteleista.

3) Periaatteellinen päätös Hietaniemen käyttämisestä oli tehtävä vuonna 1926¹⁾. Mikään ei kuitenkaan estänyt siinäkin tapauksessa, että syväsatama sijoitettiin Taivallahteen, järjestämästä tänne petrooliosatamaa, jonka asema itäisen satamalaiturin uloimmassa päässä olisi satamateknilliseltä kannalta täysin oikeutettu. Siten voitaisiin satama-alueita supistamatta varata tilaa 5 liikkeelle. Periaatteellinen päätös Hietaniemen alueen käyttämisestä voitiin niinmuodoin tehdä ennen kaupungin lopullisen satamarakennussuunitelman vahvistamista, heti rakennuskonttorin annettua paraikaa tekeillä olevan selvityksen syväsataman lopullista sijoittamista koskevasta kysymyksestä.

4) Rautatieraiteiden rakentamiseen Vanhankaupunginlahden rannalla olisi ryhdyttävä vuoden 1925 alussa, jotta tänne järjestettävien varastopaikkain liikenneyhteyden tarve vähitellen tulisi tyydytetyksi.

Mietinnön, jonka kaupungin yleisten töiden hallitus oli hyväksynyt ja lähettänyt rahatoimikamariin, kamari lähetti kaupunginvaltuustolle ilmoit-taen oheenliittämässään lausunnossa kaikin puolin kannattavansa komitean ehdotuksia. Viime aikoina yhä lisääntyneen autojen ja muiden öljyllä käyvien moottorien käytön johdosta oli kunnollisesti järjestetyn, sekä meri- että rautatieyhteyden omaavan öljysataman tarve käynyt epäamättömäksi. Tähän tarkoitukseen sopivien alueiden puutteessa oli ollut pakko osin sijoittaa suuria öljyvarastoja maan muille paikkakunnille, minkä johdosta kaupunki oli menettänyt m. m. näiden varastojen satama- ja liikennemaksujen tuottaman tulon, osin osoittaa öljyvarastopaikoiksi tähän tarkoitukseen sangen huonosti sopivia paikkoja, joita joka tapauksessa oli pidettävä tilapäisinä. Sellaisia olivat esim. ainoa puutavarain vientiä varten tarkoitettu, muutenkin liian ahdas ja nykyaikaisia liikenneoloja silmällä pitäen sopimattomasti järjestetty Sörnäsän niemekkeen alue sekä Pohjoissatamassa verraten lähellä Sörnäsän rantatietä sijaitseva Hanaholma. Mutta nämä paikat, joille jo teetettyjen lisäksi ei saisi sijoittaa ainoatakaan säiliötä, eivät läheskään tyydyttäneet tarvetta.

¹⁾ Ks. vuod. 1921 kert. siv. 63.

Palopäällikkö oli puoltanut myöntymistä komitean ehdotukseen, kun taas satamahallitus, jolle myöskin oli annettu tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta, piti suotavana, että teurastuslaitokselle osoitettaisiin jokin muu paikka, jos komitean ehdottama Sörnäsän keskusvankilan, Vallilan ja Hermannin pohjoispuolella sijaitseva alue luovutettaisiin varastopaikoiksi, minkä ohessa hallitus esitti eräitä näkökohtia rautatieraiteiden sijoittamiseen nähden Hietaniemen alueelle.

Asiaa esiteltäessä kaupunginvaltuusto rahatoimikamarin ehdotukseen yhtyen päätti¹⁾

periaatteessa hyväksyä komitean ehdotuksen Hietaniemen-, Mechelin- ja Etel. Hesperiankatujen sekä evankelis-luterilaisten seurakuntain uuden hautausmaan rajoittaman alueen sekä erinäisten Sörnäsän keskusvankilan, Vallilan ja Hermannin pohjoispuolella sijaitsevien alueiden käyttämiseksi; sekä antaa rahatoimikamarin tehtäväksi laadituttaa edellä mainittujen töiden seikkaperäiset piirustukset ja kustannusarviot ja hankittuaan niistä satamahallituksen lausunnon alistaa ne kaupunginvaltuuston tutkittaviksi ja hyväksyttäväiksi.

Lapinniemiellä sijaitsevan metsähallituksen halkotarhan siirtäminen. Kaupungin tehdessä valtion kanssa sopimuksen²⁾ tilusvaihdesta, joka koski toisaalta eräitä Pasilan—Oulunkylän rataosan varrella sijaitsevia alueita ja toisaalta Lapinniemen eteläosaa, oli sopimuksen ehtona m. m. ollut, että kaupungin tuli sopia metsähallituksen kanssa luovutettavalla Lapinniemen alueella sijaitsevan mainitun hallituksen halkotarhan siirtämisestä muuante. Rahatoimikamarin oli metsähallituksen kanssa käytyjen neuvottelujen jälkeen onnistunut saada aikaan ehdollinen sopimus, jonka valtioneuvosto puolestaan oli hyväksynyt. Sopimusehdotus alistettiin sen jälkeen kaupunginvaltuuston harkittavaksi, minkä ohessa kamari ilmoitti, että ehdotuksen hyväksyminen aiheuttaisi kaupungille 475,000 markan kustannukset, mistä määrästä kuitenkin 105,000 markkaa oli merkitty vuoden menosääntöön.

Asiaa esiteltäessä kaupunginvaltuusto päätti³⁾ hyväksyä ehdotuksen metsähallituksen kanssa tehtäväksi sopimukseksi erään Lapinniemen alueen luovuttamisesta mainitun hallituksen maksutta käytettäväksi, kunnes siitä kaupungin ja valtion välisen odotettavana olevan tilusvaihdon yhteydessä toisin sovittaisiin, sekä merkitä alueen kuntoon panettamiseksi vuoden 1926 menosääntöön 370,000 markkaa. Sopimuskirja oli seuraava:

Helsingin kaupunki panee alempana tarkemmin mainittavalla tavalla kuntoon oheelliseen karttaan punaisin rajaviivoin merkityn 12,000 m²:n suuruisen alueen ja oikeuttaa metsähallituksen sitä vapaasti ja ilman maksua varastopaikkana käyttämään, kunnes siitä valtion ja kaupungin välillä toisin sovitaan. Metsähallitus puolestaan luopuu oikeudestaan käyttää niitä osia nykyistä varastoaluettaan, jotka sijaitsevat punaisten rajaviivojen ulkopuolella. Muutoin on sovittu seuraavista ehdoista:

1) että uusi alue Helsingin kaupungin toimesta kauttaaltaan korotetaan oheelliseen karttaan merkittyyn korkeuteen merenpinnasta, jolloin notkopaikat ovat pohjattavat ja täytettävät kivillä ja tasoitettavat käyttökelpoiseen kuntoon;

2) että metsähallituksen rakennuttama ja omistama $\frac{1}{2}$ km:n pituinen pistoraide, joka johtaa Länsisatamasta nykyiselle varastoalueelle, kaupungin toimesta ja kustannuksella siirretään niin, että se tulee kulkemaan mahdollisimman keskeltä uutta varastoaluetta ja rakennetaan täällä kaksiraiteiseksi,

¹⁾ Valt. pöytäk. 18 p. helmik. 6 §. — ²⁾ Ks. tätä kert. siv. 11. — ³⁾ Valt. pöytäk. 12 p. elok. 22 §.

kuten karttaan on merkitty, jääden tämä pistoraide, mikäli se on uuden alueen sisällä, sekä yksi vaihde edelleen metsähallituksen omistukseen ja hoidettavaksi, jota vastoin muu osa pistoraidetta siirtyy kaupungin omistukseen ja hoitoon. Kaupunki vastaa siitä, että tämä tai muu valtion varastoalueelta valtionrautateille johtava raide vastaisuudessaakin ilman korvausta on valtion käytettävissä;

3) että metsähallituksen nykyisellä varastoalueella olevat rakennukset a, b ja c kaupungin toimesta ja kustannuksella siirretään karttaan samoin merkityille paikoille uudella varastoalueella siten, että rakennuksessa a tulee olemaan tilaa 8 hevoselle ja 1 huoneen ja keittiön asunto vartijalle sekä 8 m:n pituinen liiteri. Viimeksimainitun rakennuksen siirtämisajaksi on niinkään kaupungin kustannuksella hankittava väliaikainen talli 4 hevoselle sekä vartijalle huoneen ja keittiön asunto, ja on kaupungin maksettava hänelle 1,000 markkaa muuttokustannusten korvaukseksi;

4) että kaupunki omalla kustannuksellaan toimittaa puhelinjohdon ja valaistusjohtojen siirron uudelle varastoalueelle metsähallituksen määräysten mukaan siinä laajuudessa kuin niitä nykyisessä halkotarhassakin on, rakentaa nykyistä varasto-alueetta ympäröivän aidan uuden alueen ympärille siinä järjestyksessä kuin metsähallitus määrää ja tasoitus- y. m. työt sen sallivat, sekä muuttaa kaupungin rakennustöitten esteenä mahdollisesti olevat metsähallituksen halkopinot ja muun tavaran uudelle alueelle, metsähallituksen esittämille paikoille;

5) että hyvä ja esteetön ajotie ja vapaa kulku varastoalueelta kaupunkiin kaupungin toimesta ylläpidetään kahdesta kohden, kuten karttaan on merkitty, mikä velvoitus koskee rakennusaikaakin;

6) että kaupunki sitoutuu vastedes kuten tähänkin asti puhtaanapitolaitoksen tai jostakin muusta lähellä olevasta vesijohdosta käyvästä hinnasta antamaan metsähallituksen halkotarhaan tarvittavan veden;

7) että rakennukset on siirrettävä kahden kuukauden ja uuden varastoalueen tasoitus- y. m. töitten oltava loppuun suoritettut puolen vuoden kuluessa siitä kuin tämä sopimusehdotus on asianomaisesti vahvistettu, ja saadaan työt aloittaa heti kun valtioneuvosto ja Helsingin kaupunki ovat hyväksyneet tämän sopimuksen;

8) että halot, jotka jäävät uuden varastoalueen ulkopuolelle, saavat, siinä tapauksessa, ettei kaupunki tahdo niitä uudelle alueelle siirtää, olla nykyisellä paikallaan vuoden loppuun.

Korttelissa n:o 178 olevan veistämöalueen käyttäminen. Päättyessään¹⁾ vuonna 1924 lunastaa Osakeyhtiö Hietalahden laivatelakalta ja konepajalta erään korttelissa n:o 178 olevan alueen vuokraoikeuden kaupunginvaltuusto samalla antoi rahatoimikamarin toimeksi¹⁾ tehdä ehdotuksen alueen käyttämisestä. Hankittuaan asiasta kaupungin yleisten töiden hallituksen ja satamahallituksen lausunnot kamari lähetti valtuustolle pyydetyn mietinnön lausuen siinä pääasiassa seuraavaa:

Korttelissa n:o 178 olevan veistämöalueen käyttäminen oli kokonaan kaupungin satamaolojen lopullisen järjestämisen varassa ja liittyi lähinnä kysymykseen Munkkisaaren vastaisesta käytöstä. Kamarin mielestä oli todennäköisintä, että Länsisatamaan rakennettaisiin Munkkisaaren ja Herneisaaren poikki kulkeva laiturinsiipi, missä tapauksessa edellä mainittu veistämöalue tarvittaisiin uusiin satamalaitoksiin johtavien katujen ja rautatieraiteiden

¹⁾ Ks. vuod. 1924 kert. siv. 10.

rakentamista varten. Mahdollisuus voida näin käyttää aluetta olisi säilytettävä eikä sen vuoksi olisi vuokrattava mitään korttelin osaa pitemmäksi ajaksi kuin 10 vuodeksi, minkä ajan päätyttyä satamatyöt kenties vaatisivat sen vapautumista. Kun lyhyeen vuokra-aikaan katsoen tuskin oli luultavaa, että kukaan vuokraaja olisi halukas ottamaan koko aluetta haltuunsa, oli rakennuskonttori laatinut ehdotuksen sen jakamiseksi pienempiin palstoihin.

Rahatoimikamarin ehdotuksen hyväksyen kaupunginvaltuusto päätti¹⁾ valtuuttaa kamarin pääasiassa edellä mainitun jaoituskaavan mukaisesti antamaan vuokralle korttelissa n:o 178 sijaitsevan veistämöalueen. Kaikki palstat vuokrattaisiin 10 vuodeksi lukuun ottamatta n:olla 7 merkittyä, joka annettaisiin vuokralle 3 kuukauden irtisanomisajoin, koska oli mahdollista, että kävisi välttämättömäksi teettää sen poikki raideyhteys Munkkisaareen. Vuosivuokra oli vahvistettava 130 markaksi m²:ltä rakennuksista n:o 1 ja 2, 100 markaksi n:oista 3 ja 4, 72 markaksi n:osta 5, 36 markaksi n:osta 6, 30 markaksi n:oista 7 ja 8, 50 markaksi n:osta 9 sekä 10 markaksi 8,576 m²:stä ja 6 markaksi 4,256 m²:stä varastoalueita. Kaikki vuokraajat oikeutettaisiin vapaasti käyttämään kaikkia yhteisellä alueella olevia rautatieraitteita, kääntöpöytiä ja nostureilla varustettuja siltoja. Asuinrakennusten n:o 1 ja 2 sekä korttelia ympäröivien aitojen kunnossapito olisi kaupungin huolena, jota vastoin muiden rakennusten vuokraajat velvoitettaisiin itse pitämään kunnossa vuokraamansa rakennukset.

Satamatyöntekijäin asuntolaivat. Kaupunginvaltuusto päätti²⁾ evätä johtaja J. V. Währdströmin tekemän anomuksen, että perustettavalle Aktiebolaget Thalatta nimiselle yhtiölle myönnettäisiin oikeus sijoittaa hakemuksessa mainittuihin paikkoihin kaupungin satamiin vähintään viiden vuoden ajaksi neljä satama- ja varastotyöntekijöille asunnoiksi vuokrattavaa alusta. Satamahallitus oli siltä anomuksen johdosta pyydetyssä lausunnossa huomauttanut, ettei majoitusalusten käytäntöön ottaminen hyvän järjestyksen eikä terveydenhoidon vaatimusten kannalta tyydyttävästi ratkaisisi satamatyöntekijäin asuntokysymystä.

Hautausmaan perustaminen. Vt Leino oli esittänyt, että kaupungin toimesta perustettaisiin hautausmaa evankelis-luterilaisesta kirkosta eronneita henkilöitä varten. Anomuksesta antamassaan lausunnossa rahatoimikamari huomautti, ettei kunta ollut velvollinen perustamaan ja pitämään kunnossa hautausmaata puheena oleville henkilöille sekä että heille oli saatavissa hautauspaikkoja evankelis-luterilaisten seurakuntain hautausmailta, vaikkakin jonkin verran korkeampaan hintaan kuin seurakuntain omille jäsenille. Ainoa sopiva paikka, jonka kaupunki voisi luovuttaa tarkoitukseen, oli se Hertonäsin alue, joka vuonna 1922 oli tarjottu³⁾ kaupungin evankelis-luterilaisten seurakuntain hallintolautakunnalle, mutta jota tämä ei ollut tarvinnut. Kustannukset alueen kuntoon panettamisesta mainittuun tarkoitukseen rakennuskonttorin kaupunginasemakaavaosasto oli arvioinut 1,267,000 markaksi, mihin tulisi lisäksi eräiden muiden välttämättömien töiden vaatimat kustannukset, 250,000 markkaa, kun taas kunnossapitokustannusten laskettiin nousevan 75,000 markkaan vuodessa. Kamarin seurakunnille esittämään tiedusteluun, suostuivatko nämä luovuttamaan jonkin osan hautausmaistaan hautapaikkain järjestämiseksi evankelis-luterilaisesta kirkosta eronneille henkilöille, oli saatu kieltävä vastaus. Viitaten hankittuun selvitykseen, josta

¹⁾ Valt. pöytäk. 4 p. maalisk. 22 §. — ²⁾ S:n 17 p. kesäk. 25 §. — ³⁾ Ks. vuod. 1922 kert. siv. 6.

kävi ilmi toisaalta, ettei kaupungilla esillä olevassa tapauksessa ollut mitään velvollisuuksia, toisaalta, että tehtyyn anomuksen myöntyminen aiheuttaisi kaupungille kohtuuttoman suuria kustannuksia, esitti rahatoimikamari, että vtn Leinon tekemä esitys hylättäisiin, mikä asiaa esiteltäessä tulikin kaupunginvaltuuston päätökseksi ¹⁾.

Maa-alueen luovuttaminen tien rakentamista varten. Pakinkylän tielautakunta oli anonut, että kaupunki luovuttaisi tarpeellisen maa-alueen, n. 2,500 m², valtion avustuksella mainitun kylän Puistotieltä Elontielle rakennettavaa tietä varten. Sekä maatalouslautakunnan että kaupungin yleisten töiden hallituksen ja rahatoimikamarin eräin ehdoin puollettua mainittua anomusta sen nojalla, että suunniteltu tie voisi tyydyttää kaupungin omistaman Tuomarin-kylän tilan tarpeita, kaupunginvaltuusto päätti ²⁾, että pyydetty alue luovutettaisiin maksuttomasti paikallistien rakentamista varten Pakinkylän Puistotieltä Elontielle ehdoin, että mainitun kylän tielautakunta hankki kaupungille käyttöoikeuden alueeseen, joka tarvittiin tämän tien jatkamiseksi Tuomarin-kylän rajalle asti.

Kaupungin alueita vuokralle annettaessa noudatettavat säännöt. Rahatoimikamarin huomautettua, että eräissä tapauksissa oli suotavaa, että kaupunginvaltuuston vahvistamiin vuokrasopimuskavaakkeisiin pantaisiin lisämääräyksiä, päätti ³⁾ kaupunginvaltuusto hyväksyen kamarin esittämät näkökohdat valtuuttaa rahatoimikamarin vuokrattaessa kaupungille kuuluvia alueita, joille kaupunginvaltuusto oli vahvistanut vuokraehdot ja erityiset sopimuskavaakkeet, tekemään niihin sellaisia muutoksia ja lisäyksiä, joita olot kussakin erikoistapauksessa saattoivat aiheuttaa, mutta jotka eivät saaneet olla ristiriidassa alueitten vuokralleantoa varten vahvistettujen yleisten vuokraehtojen tai periaatteiden kanssa.

XV kaupunginosan tonttien luovutusehdot. Hyväksyessään ⁴⁾ XV kaupunginosan asemakaavaehdotuksen ⁵⁾ kaupunginvaltuusto samalla otti käsiteltäväkseen kysymyksen mainitun kaupunginosan tonttien luovutusehdoista. Rahatoimikamari oli lähettänyt asiasta mietinnön ja siinä yhtynyt sosialilautakunnan lausuntoon, joka liitteenä seurasi kamarin kirjelmää. Lautakunta huomautti, että vuokratonteilla oleviin rakennuksiin yleensä ei saatu kiinnityslainoja yhtä suuriin määriin kuin omistusoikeuksin hallituilla tonteilla oleviin rakennuksiin, minkä johdosta kaupunki oli katsonut velvollisuudekseen laajassa mitassa avustaa vuokra-alueilla tapahtuvaa rakennustoimintaa myöntämällä lainoja myöhempää kiinnitystä vastaan ja siten helpoittamalla oman asunnon hankkimista henkilöille, joilla itsellään ei ollut sanottavia varoja. XV kaupunginosa oli kuitenkin aiottu luovutettavaksi asuntoalueeksi kaupungin vakavaraiselle väestölle, joka voi rakennuttaa alueen ilman kaupungin apua, mutta ainoastaan edellyttäen, että tontit myytiin. Lautakunnan mielestä oli kaupungin varoja ensi sijassa käytettävä tarkoituksiin, jotka kohdistuivat varattoman väestön erittäin huonojen asunto-olojen parantamiseen. Vuokralleanto tuntui epäedulliselta siltäkin kannalta, että aivan alueen rajoilla oli tuntuvia pinta-aloja yksityistä maata, jonka sen omistaja, Osakeyhtiö M. G. Stenius, aikoi luovuttaa omistusoikeuksin halukkaille rakentajille ja tonttikeinottelijoille. Oli selvää, että nämä mieluummin ostaisivat rakennustonttinsa yhtiöltä kuin vuokraisivat ne kaupungilta. Epätasainen kilpailu antaisi puheena olevalle yhtiölle mahdollisuuden tonttihinnojen korottamiseen,

¹⁾ Valt. pöytäk. 18 p. helmik. 14 §. — ²⁾ S:n 18 p. maalisk. 7 §. — ³⁾ S:n 25 p. marrask. 11 §. — ⁴⁾ Ks. tätä kert. siv. 3. — ⁵⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 12.

ja siis aiheettoman voiton hankkimiseen. Edelleen oli huomattava, että puheena olevan alueen asemakaava oli laadittu alueen lopullista käyttämistä silmällä pitäen ja pääasiallisesti edellyttäen kivitatorakennustapaa. Koska oli tuskin luultavaa, että vastaisuudessa voitaisiin tai tahdottaisiin rakentaa alue tehokkaammin kuin nyt valtuustolle jätetyt asemakaava- ja rakennusjärjestys-ehdotukset¹⁾ edellyttivät, ei myöskään ollut riittävää aihetta pidättää tuleville sukupolville mahdollisuutta alueen uudestaan järjestämiseen vuokrauden päätyessä.

Lautakunnan esittämän käsityksen, ettei tontteja kuitenkaan olisi luovutettava, ennenkuin oli ratkaistu kysymys yliopiston sijoittamisesta kokonaan tai osaksi Meilahteen ja vapaasataman tai muun satamalaitoksen rakentamisesta Taivallahteen, rahatoimikamari ei katsonut ansaitsevan sanottavaa huomiota ollen sitä mieltä, että nämä seikat tuskin vaikuttaisivat XV kaupunginosan maan arvon nousuun.

Hyväksyen esitetyt näkökohdat kaupunginvaltuusto päätti²⁾ vahvistaa myynnin XV kaupunginosan tonttien luovutusmuodoksi.

Omakotitonttien luovutusehdot. Tehdessään päätöksen³⁾ uusien asutusalueiden kuntoonpanettamisesta Kumtähden sekä Käpylän Taivaskalliolle kaupunginvaltuusto määräsi⁴⁾, että eräitä Käpylän tontteja luovutettaessa noudatettaviksi vahvistettuja yleisiä sääntöjä⁵⁾ oli noudatettava myöskin puheena olevien alueiden tontteja luovutettaessa, siten täydennettyinä, että Kumtähden tonttien vuokrankausi päättyisi kesäkuun 1 p:nä 1980 ja Taivaskallion tonttien vuokrankausi samana päivänä vuonna 1985, minkä ohessa n. s. kultamarkkapykälä⁶⁾ oli liitettävä vuokrasopimuksiin.

Sittemmin kaupunginvaltuusto osittain muuttaen edellä mainittua päätöstään korotti⁷⁾ puheena olevien Käpylän Taivaskallion ja Kumtähden omakotialueiden asuntotonttien vuokrasopimuksissa säädettyjen sopimusrikkoksesta maksettavien sovinnaisakkojen maksimimäärän 500:sta 5,000:en ja minimimäärän 10:stä 100 markkaan, sekä päätti, että kultamarkkapykälä oli jätettävä pois vuokrasopimuksista.

Kone- ja siltarakennusosakeyhtiön käytettävänä olevan Vallilan korttelin n:o 555 luovutusehdot. Rahatoimikamari teki uuden esityksen kaupunginvaltuuston vuonna 1924 pöydälle panemasta⁸⁾ Koné- ja siltarakennusosakeyhtiölle vuokratun Vallilan korttelin n:o 555 luovutusehtoja koskevasta asiasta lausuen siinä, että valtuusto tosin jo oli vahvistanut kivilaloille varattujen Vallilan tonttien yleiset luovutusehdot⁹⁾ sekä oikeuttanut kamarin niiden rajoissa kussakin yksityistapauksessa määräämään vuokramaksun ja vuokraajan, mutta koska kaupunginvaltuusto oli käsitellyt asiaa sen aikaisemmassa vaiheessa, kamari halusi lykätä sen valtuuston tutkittavaksi ja ratkaistavaksi. Asiaa lopullisesti esiteltäessä kaupunginvaltuusto rahatoimikamarin ehdotuksen mukaisesti päätti¹⁰⁾

valtuuttaa kamarin vuokraamaan Kone- ja siltarakennusosakeyhtiölle Vallilan korttelin n:o 555, joka käsitti n. 3,743 m²:n laajuisen, vuokra-asiakirjoihin liitettyyn karttaan litt. A:ksi merkityn rakennetun ja n. 3,300 m²:n laajuisen rakentamattoman osan, litt. B, ehdoin, että vuokrankausi luettiin kesäkuun 1 p:stä 1924 joulukuun 31 p:än 1999, että alueen litt. A vuotuinen vuokra-

¹⁾ Ks. tätä kert. siv. 3 ja 119. — ²⁾ Valt. pöytäk. 17 p. kesäk. 18 §. — ³⁾ Ks. tätä kert. siv. 8. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 4 p. helmik. 10 §. — ⁵⁾ Ks. vuod. 1920 kert. siv. 12 ja 141 sekä vuod. 1922 kert. siv. 11. — ⁶⁾ Ks. Kunnall. asetuskok. siv. 35 ja 37. — ⁷⁾ Valt. pöytäk. 25 p. marrask. 11 §. — ⁸⁾ Ks. vuod. 1924 kert. siv. 32—33. — ⁹⁾ S:n siv. 21—23. — ¹⁰⁾ Valt. pöytäk. 18 p. helmik. 7 §.

maksu vahvistettiin 18,000 markaksi tammikuun 1 p:n asti 1933, 20,000 markaksi tammikuun 1 p:n 1943, 25,000 markaksi tammikuun 1 p:n 1953, 30,000 markaksi tammikuun 1 p:n 1963, 35,000 markaksi tammikuun 1 p:n 1973, 40,000 markaksi tammikuun 1 p:n 1983 ja 45,000 markaksi tammikuun 1 p:n 2000 sekä alueen litt. B. vuokramaksu mainituilta kausilta 14,000 markaksi, 16,000 markaksi, 20,000 markaksi, 25,000 markaksi, 30,000 markaksi, 35,000 markaksi ja 40,000 markaksi; että, jos Suomen valuutan arvossa, laskettuna siten, että 1 paperimarkka, jossa rahalahjissa vuokramaksut oli ajateltu suoritettaviksi, vastasi 1/8 kultamarkkaa, tapahtui muutoksia, jotka lisäsivät tai vähensivät paperimarkan arvoa kultamarkkaan verrattuna vähintään 20 %, sekä kaupungilla että vuokraajalla oli oikeus vaatia vuokramaksujen ja lunastusmääriin tarkistamista, jolloin, ellei sopimusta valuutan arvosta voitu aikaansaada riitapuolten kesken, Suomen pankin tuli määrätä se; että ellei osaa B 5 vuoden kuluessa kesäkuun 1 p:stä 1924 lukien oltu rakennettu kaupungin hyväksymien piirustusten mukaisesti, yhtiö menettäisi tämän alueen osan sekä vuokra- että eräin edellytyksin yhtiölle kuuluvan lunastusoikeuden; että asianomaisiin vuokra-alueisiin kuuluvain katuosain sekä pitkin niiden ulkorajoja erotetun maa-alueen kunnossapito oli yhtiön velvollisuutena, kunnes kaupunki vastedes vahvistettavasta maksusta mahdollisesti halusi ottaa sen huolekseen; sekä että yhtiö kesäkuun 1 p:stä 1922 kesäkuun 1 p:n 1924 suoritti vuokramaksua 5 markkaa m²:ltä vuodessa; samoin kuin

oikeuttaa yhtiön edellyttäen korttelin n:o 555 tulevan otettavaksi asianmukaisesti vahvistettuun kaupunginasemakaavaan ja jos valtuusto möi tässä kaupunginosassa kitalojen paikoiksi varatut tontit, huutokaupatta myyntiaikaan käytännössä olevalla tavalla tapahtuneen arvioinnin mukaan lunastamaan ne alueet, litt. A tai litt. A ja B, jotka ennen kesäkuun 1 p:n 1929 oli rakennettu mainitulla tavalla.

Lisäalueen vuokraaminen Osakeyhtiö Pallokentälle. Osakeyhtiö Pallokenttä, jolla kahden vuosina 1916 ja 1921 tehdyn vuokrasopimuksen nojalla oli vuokratta hallussaan eräs Eläintarhan alue, oli kaupunginvaltuustolta anonut saada käytettäväkseen erään pienehkön rajakkaisen lisäalueen, joka tekisi yhtiölle mahdolliseksi tehokkaammin käyttää pallokenttää tarkoitukseensa. Kaupunginvaltuusto päätti¹⁾ kaupungin ja yhtiön välillä vuonna 1921 tehdyn sopimuksen²⁾ ehtojen mukaisesti luovuttaa yhtiön käytettäväksi karttaan tarkemmin merkityn, n. 4,800 m²:n laajuisen lisäalueen.

Erään Oulunkylän palstan vuokraaminen. Kansakoulunopettaja J. N. Mikkola, jolla oli vuokralla hallussaan kaksi Oulunkylän asutopalstaa, n:ot 21 a ja 21 b, joiden vuokra-kaus päättyi edellisen joulukuun 31 p:nä 1925 ja jälkimmäisen heinäkuun 1 p:nä 1940, oli anonut edellisen tontin vuokrakauden pitennystä viimeainittuun päivään, ja kaupunginvaltuusto päätti³⁾, että puheena olevat tontit yhdistettäisiin yhdeksi, n:olla 21 merkityksi palstaksi, joka 1,400 markan vuosivuokrasta vuokrattaisiin hakija Mikkolalle heinäkuun 1 p:n 1940.

Vuokraoikeuden pitentäminen. Kaupunginvaltuusto valtuutti rahatoimikamarin seuraavissa tapauksissa myöntämään vuokraoikeuden pitennyksen:

kauppias J. A. Nymanille Toukolan korttelissa n:o 1 olevaan asunto-tonttiin n:o 5 tammikuun 1 p:stä 1922 vuoden 1940 loppuun ehdoin, että vuosivuokra vahvistettiin 2,500 markaksi 50 %:n korotuksin 10 ensimmäisen vuokravuoden kuluttua⁴⁾:

¹⁾ Valt. pöytäk. 12 p. elok 34 §. — ²⁾ Ks. vuod. 1921 kert. siv. 27. — ³⁾ Valt. pöytäk. 11 p. marrask. 8 §. — ⁴⁾ S:n 4 p. helmik. 4 §.

raittiusyhdistys Koitolle Vikin sotilasvirkataloon kuuluvaan Lammasaareen rahatoimikamarin vahvistettavin vuokramaksuin sekä niin pitkäksi ajaksi kuin valtion kanssa mainitusta virkatalosta tehty sopimus oli voimassa¹⁾;

Konsuli L. Wasenius oli anonut Annebergin tilan n:o 3 vuokraoikeuden pitentämistä määrätyn, anomuksessa ilmoitetuin ehdoin ja samalla sitoutunut, jos hänen anomuksensa hyväksyttiin, vuokrakauden päätyttyä täysin omistusoikeuksin luovuttamaan kaupungille kaikki tiluksella tuohon aikaan olevat rakennukset ynnä vesi-, sähkö- ja puhelinjohdot, ja kaupunginvaltuusto päätti²⁾ tämän johdosta

valtuuttaa rahatoimikamarin tekemään konsuli Waseniuksen kanssa sopimuksen vuokraoikeuden pitentämisestä seuraavin ehdoin: vuokrakausi vahvistetaan 15 vuodeksi tammikuun 1 p:stä 1926 lukien; vuotuinen vuokramaksu vahvistetaan 7,500 markaksi ja kaupunki pidättää itselleen oikeuden vuokramaksun alenematta vuokrakauden kuluessa ottaa takaisin ne tilaan kuuluvat maa-alueet, jotka voivat käydä tarpeellisiksi kaupungin kulkulaitos- ja liikenne- ynnä muiden niihin verrattavien tarpeiden tyydyttämiseksi tarpeellisten järjestelyjen johdosta, kuitenkin siten, että sellaisten alueiden irtisanominen on tehtävä 1 vuotta ennen kuin kaupunki ottaa ne haltuunsa sekä että vuokraajalle varataan vuokra-alueen tarpeisiin kaikki alueelta saatava ruokamulta ja kaadetut puut;

kiitollisena vastaanottaa konsuli Waseniuksen lupauksen vuokrakauden päätyttyä täysin omistusoikeuksin kaupungille luovuttaa kaikki tuohon aikaan tilalla olevat asuin- ja talousrakennukset sekä vesi-, sähkö- ja puhelinjohdot ynnä muut laitokset; samoin kuin

antaa rahatoimikamarille tehtäväksi samalla kuin kamari teki konsuli Waseniuksen kanssa edellä mainitun sopimuksen myös sopia hänen kanssaan luvatus lahjakirjan sisällyksestä.

Erään Reimarsin tilan vuokrapalstan järjestely. Kauppias A. Selénin anottua rahatoimikamarilta kaupungin omistamalla Reimarsin tilalla sijaitsevan vuokra-alueensa uudestaanjärjestelyä ja kamarin tämän johdosta toimituttua katselmuksen alueella sekä hankittua kaupungin yleisten töiden hallituksen lausunnon herä Selénin anomuksesta kamari oli alistanut kysymyksen kaupunginvaltuuston harkittavaksi, ja valtuusto päätti³⁾ kamarin asiasta tekemän ehdotuksen mukaisesti vahvistaa karttaan tarkemmin merkityn Reimarsin tilan korttelin n:o 19 uuden jaoituksen, niinikään karttaan merkityt mainitun korttelin tonttien n:o 1, 2, 3, 6, 7 ja 8 ulkoiset rakennusrajat, sekä sellaisen lisäyksen puheena olevain tonttien vuokraehtoihin, että tontin- ja ulkoisten rakennusrajain välinen maa oli luovutettava kaupungille 6 kuukauden kuluttua irtisanomisesta sekä suhteellisesti alentamalla vuokramaksua, jos se teiden leventämisen vuoksi kävisi tarpeelliseksi; sekä valtuuttaa rahatoimikamarin vuokraamaan kauppias A. Selénille asuntotarkoituksiin Reimarsin tilan korttelin n:o 19 tontit n:o 1 ja 8.

Uuden raitiotielinjan piirustusten hyväksyminen. Raitiotie- ja omnibus-osakeyhtiö oli kaupunginvaltuustolle lähettämässään kirjelmässä huomauttanut, että se vuonna 1913 tehdyllä sopimuksella⁴⁾ oli sitoutunut m. m. vuonna 1914 rakentamaan raitiotielinjan Hämeenkadulta diakonissalaitokselle, mikä sopimus väliin tulleiden seikkain takia oli siihen asti jäänyt täyttämättä, sekä että yhtiöllä nyt oli tilaisuus suorittaa mainittu työ. Kirjelmään liitetystä piirustuksesta kävi ilmi, että suunniteltu linja oli aiottu johdettavaksi

¹⁾ Valt. pöytäk. 4 p. maalisk. 20 §. — ²⁾ S:n 17 p. kesäk. 31 §. — ³⁾ S:n 7 p. lokak. 7 §. — ⁴⁾ Ks. vuod. 1913 kert. siv. 28.

Hämeenkadulta Toista linjaa pitkin Alppikadulle ja diakonissalaitoksen kohdalla kiertämään korttelit n:o 302 ja 303 yksiraiteisena silmukkana. Yhtiö oli anonut, että kaupunginvaltuusto hyväksyisi piirustukset ja samalla ilmoittanut, että yhtiöllä ei ollut aikomuksena lukea puheena olevaa linjaa sisältyväksi niihin 2 kilometriin kaksoisraiteita, joilla raitiotieverkkoa yhtiön toimilupasopimuksen mukaisesti oli vuosittain laajennettava.

Sittenkuin oli selvitetty mahdollisuuksia sijoittaa linja kulkemaan tiheimmin asuttujen korttelien läpi kuin yhtiön ehdottamat olivat, jolloin m. m. kaupunginvaltuuston liikenteenjärjestelykomitea oli lausunut mielipiteensä asiasta, ja Raitiotie- ja omnibussosakeyhtiö oli tuonut esiin näiden mahdollisuuksien toteuttamisesta tässä tapauksessa liikennöitävien katujen epäsuotuisain maasto-olojen takia aiheutuvat vaikeudet, päätti ¹⁾ kaupunginvaltuusto myöntyen yhtiön esitykseen vahvistaa edellä mainitun uuden raitiotielinjan suunnan yhtiön jättämien piirustusten mukaisesti.

Käpylän raitiotielinja. Kaupunginvaltuustolle osoittamassaan kirjelmässä ²⁾ oli Raitiotie- ja omnibussosakeyhtiön johtokunta ilmoittanut, ettei raitiotieverkon laajentaminen pohjoiseen enää kohdannut voittamattomia vaikeuksia, minkä johdosta johtokunta oli katsonut, että vastaisten raitiotielinjoin suunta oli ratkaistava, jotta kaupunginviranomaiset ryhtyessään niiden asiana oleviin toimenpiteisiin samalla voisivat ottaa huomioon raitiotieiden edelleen johtamisen mahdollisuuden. Johtokunta katsoi puolestaan kahden linjan tulevan kysymykseen, nimittäin It. viertotien raitiotien jatkamisen Vanhaankaupunkiin ja raitiotien rakentamisen Pakaankatua pitkin Käpylän puutarhaesikaupunkiin, jolloin haarautuminen olemassa olevasta verkosta sijoitettaisiin joko Sturekadulle Kallioon tai siihen kohtaan, missä Päijänteen tie yhtyi It. viertotiehen. Mainittujen linjoin rakentamisen vuorojärjestykseen vaikutti ratkaisevasti pohjoisen katuverkon järjestely, mutta ottaen hyötynäkökohdatkin huomioon johtokunta ehdottomasti tahtoi antaa Vanhankaupungin linjalle etusijan. Tämä 2,100 metrin pituinen linja tulisi hyödyttämään n. 2,400 henkeä käsittävää väestöä, jonka käytettävänä oli yksinomaan yksityisiä linja-autoja, jota vastoin Käpylän raitiotiellä, jonka pituus tulisi olemaan 3,000 metriä, lisäksi olisi kilpailijanaan valtionrautateiden paikallisjunaliikenne. Viimeksi mainitun linjan kannattavuus tulisi olemaan suhteellisesti huonompi kuin ensinmainitun senkin johdosta, että se suurimmaksi osaksi tulisi kulkemaan rakentamattomien alueiden halki ja niinmuodoin voi odottaa saavansa matkustajia ainoastaan pääteasemilta. Edelleen johtokunta piti vaikeana löytää sopivaa kohtaa, missä Käpylän linja liittyisi olemassa olevaan raitiotieverkkoon. Sopivin olisi jo mainittu Sturekadun kohta, jota kuitenkin voitiin ajatella ainoastaan edellyttäen, että Sörnäsän haararadan poikki rakennettiin siltä Sturekadun suuntaan. Johtokunta tahtoi panna mainitun sillan rakentamisen ehdoksi Käpylän radan teettämiselle. Lausunto päättyi seuraavaan esitykseen:

että Käpylän linjan suunnasta päätettäessä kiinnitettäisiin huomiota johtokunnan edellä mainitussa kirjelmässä esitettyihin näkökohtiin;

että tariffiraja vahvistettaisiin ulkovyöhykkeelle, jonka piirissä saataisiin kantaa voimassa olevien alennuslippujen hintaa vastaava lisämaksu; sekä

että niin pian kuin lopullinen päätös asiassa on tehty, Raitiotie- ja omnibussosakeyhtiölle myönnettäisiin tavanmukaisin ehdoin toimilupa edellä mainituille linjoille.

¹⁾ Valt. pöytäk. 4 p. maalisk. 17 §. — ²⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 18.

Rahatoimikamari oli Raitiotie- ja omnibusosakeyhtiön kirjelmän johdosta hankkinut tietoja It. viertotieellä ja Pakaankadulla tekeillä olevista kadun-
soitustöistä ja tällöin saanut tietää, että viimeainnitu katu valmistuisi aikai-
semmiin. Muitakin näkökohtia silmälläpitäen kamari piti erittäin suotavana,
että Käpylä niin pian kuin mahdollista saisi raitiotieyhteyden.

Siinä tapauksessa että paikallisjunain matkustajaluvun väheneminen saisi rautatiehallituksen lakkauttamaan osan näitä junia ja rautatieverkon varrella sijaitsevien esikaupunkien väestöllä sen johdosta olisi käytettävänään ainoastaan linja-autoliikenne, voisivat nämä esikaupunkilaiset helposti joutua sangen tukalaan asemaan. Mainitun liikenteen, joka toistaiseksi oli kokeen asteella, kokemus oli osoittanut kaikkea muuta kuin käyttövarmaksi, ja oli syytä pelätä, että luminen talvi oli asettava voittamattomia esteitä sen säännöllisen voimassapidon tielle.

Kysymyksestä, joka koski lisämaksun kantamista määrätyn tariffirajan sivuuttamisen jälkeen, kamari oli hankkinut lisäselvityksen Raitiotie- ja omnibussosakeyhtiöltä ja huomannutkin yhtiön tämän johdosta esittämät laskelmat vakuuttaviksi. Sisältyipä jo yhtiön toimilupasopimukseen¹⁾ määrä, että yhtiöllä oli oikeus matkasta linjoilla, jotka mahdollisesti rakennettaisiin It. viertiotiellä olevasta kaupunginportista Länt. viertotien ja Snellmankadun risteyskohtaan vedetyn rajaviivan pohjoispuolelle, kantaa enintään 15 pennin lisämaksu, mikä vastasi silloista yksinkertaisesta matkasta suoritettua maksua. Vyöhykeraja oli kamarin mielestä vedettävä silloisen asutun Vallilan alueen viimeisen pysäkin kohdalta ja rajan lopullinen asema jätettävä riippuvaiseksi toimilupakirjaan myöhemmin liitettävästä lisämääräyksestä. Matkasta Käpylän linjalla suoritettavan tarpeellisen lisämaksun suuruuden yhtiö oli laskenut 62 ½ penniksi, mitä määrää kamarikin puolsi, toistaiseksi kuitenkin vain 5 vuoden ajaksi, koska kamari katsoi mahdolliseksi, että linja esikaupungin nopeasti kasvaessa vastaisuudessa voisi käydä kannattavaksi pienemminkin lisämaksuin.

Asiaa esiteltäessä kaupunginvaltuusto ei pitänyt kamarin ehdottamaa aikarajoitusta soveltuvana Raitiotie- ja omnibussakeyhtiön toimilupasopimuksen määräykseen, mutta hyväksyi muilta kohdin kamarin mietinnössä esitetyt näkökohdat ja päätti ²⁾ ottaen ne huomioon

myöntää Raitiotie- ja omnibusbosakeyhtiölle toimitiluvan kaksiraiteiselle Käpylän raitiotielinjalle, joka lähtee siitä kohdasta It. viertotietä, mihin Sturekatu päättyy, kulkee Sture- ja Pakaankatua pitkin viimeksimainitun kadun ja Pohjolankadun risteyskohtaan sekä edelleen pitkin Pohjolankatua koilliseen rahatoimikamarin tällä kadulla määräämään päätekohtaan, edellyttäen että linjalle tarpeelliset piirustukset saavuttavat asianmukaisen vahvistuksen, sekä seuraavin ehdoin:

1) linja, jonka toistaiseksi saa teettää yksiraitaisena, rakennetaan valmiiksi kuluvana vuonna;

2) yhtiö oikeutetaan rahatoimikamarin osoituksen mukaan laittamaan siviutusraiteet tai silmukat uuden linjan liittämiseksi It. viertotiellä olevaan raitiotiehen sekä linjan Pohjolankadulla olevaan päätekohtaan; sekä

3) linjaan sovelletaan yhtiön laitteisiin nähden voimassa olevan toimilupasopimuksen määräyksiä siten lisättyinä, että yhtiö matkasta sillä osalla linjaa, joka on pohjoisimman nykyään asutussa Vallilan alueen osassa sijaitsevan pysäkin pohjoispuolella, oikeutetaan kantamaan lisämaksu, joka nousee samaan määrään kuin kaupunginvaltuuston vahvistama maksu matkasta kau-

¹⁾ Ks. vuod. 1913 kert. siv. 28. — ²⁾ Valt. pöytäk. 17 p. kesäk. 30 §.

pungissa, sekä että vyöhykeraja mainitun lisämaksun soveltamiselle lopullisesti määrätään yhtiön toimilupaan liitetyllä lisäsäännöksellä niin pian kuin pysäkkien asema on vahvistettu.

Saatuaan tiedon kaupunginvaltuuston yllämainitusta päätöksestä oli Raitiotie- ja omnibusbosakeyhtiö laadittanut ja lähettänyt valtuustolle uuden laitteen asemapiirustuksen, josta kävi ilmi, että linja liittyisi raitiotieverkkoon korttelia n:o 582 ympäröivänä silmukkana sekä että raiteet jatkuisivat sieltä Eurantietä ja Kangasalantietä sekä edelleen Sture-, Pakaan- ja Pohjolankatuja pitkin viimeisen kadun ja Arabiankadun risteykseen, mihin sijoitettaisiin pääteasema ja rakennettaisiin kiertosilmukka. Rahatoimikamari oli luonnospiirustuksesta antamassaan lausunnossa ehdottanut, että yhtiö velvoitettaisiin ryhtymään erinäisiin toimenpiteisiin niiden haittojen ehkäisemiseksi, joita raitiotieliikenne kenties voisi aiheuttaa Pohjolankadun varrelle huonolle perustukselle tehdyille rakennuksille sekä että yhtiö oikeutettaisiin jossain määrin poikkeamaan piirustuksesta laskettaessa raiteita siihen kohtaan Pakaankatua, missä suoritettiin kallionlouhintaa, koska mainittu työ kenties ei ehtisi täysin valmistua, ennenkuin raide oli sinne laskettava. Kamarin ehdotukseen yhtyen kaupunginvaltuusto päätti¹⁾ hyväksyä edellämainitun Käpylän raitiotielinjan asemapiirroksen siten muutettuna, että se Pohjolankadulle sijoitettaisiin niin, että vastaisen kaksoisraiteen keskiviiva osuisi yhteen kadun keskiviivan kanssa, sekä oikeuttaa Raitiotie- ja omnibusbosakeyhtiön tarpeen vaatiessa rakennuskonttorin osoituksen mukaan väliaikaisesti poikkeamaan piirustuksesta Pakaankadulla olevan sivuutusraiteen läheisyydessä olevan kallionleikkauksen kohdalla.

Toimiluvan myöntäminen Vanhankaupungin raitiotielinjaa varten. It. viertotien leventämisen edistyttyä niin pitkälle, että kaksiraiteinen raitiotielinja jo kesällä 1926 voitiin rakentaa Arabiaan asti, mistä se lähinnä seuraavina vuosina jatkettaisiin Vanhaankaupunkiin, päätti²⁾ kaupunginvaltuusto rahatoimikamarin esityksestä³⁾ myöntää Raitiotie- ja omnibusbosakeyhtiölle toimiluvan Vanhaankaupunkiin rakennettavaa kaksiraiteista raitiotielinjaa varten, joka jatkuisi raitiotieverkon It. viertotiellä olevasta päätekohtasta tätä liikenneväylää myöten kohtaan, joka vahvistettaisiin linjaa varten tarpeellisia piirustuksia hyväksyttäessä, sekä ehdoin, että linja vuonna 1926 rakennettiin Arabian tehtaan läheisyydessä olevaan, rahatoimikamarin määrättävään paikkaan ja jatkettiin Vanhaankaupunkiin asti heti kun Arabian ja Vanhankaupungin välisen viertotien osan leventäminen oli tarpeellisessa laajuudessa suoritettu, sekä että linjaan sovellettiin yhtiön laitteita, Käpylän linjaa lukuunottamatta, koskevassa toimilupasopimuksessa olevia määräyksiä⁴⁾ siten lisättyinä, että yhtiö oikeutettiin matkasta kysymyksessä olevalla linjalla, It. viertotiellä olevasta silloisesta raitiotien päätekohtasta laskettuna, kantamaan lisämaksu, joka oli yhtä suuri kuin kaupunginvaltuuston vahvistama maksu matkasta kaupungissa.

Salmisaaren raitiotielinja. Vuonna 1917 kaupungin ja kauppias J. Tallbergin välillä tehdyssä⁵⁾, vuonna 1918 vahvistetussa⁶⁾ sopimuksessa erään Salmisaaren osan luovuttamisesta kaupungin omaisuudeksi määrättiin m. m., että ellei päätöstä raitiotieverkon laajentamisesta pitkin Salmisaaren vievää, mainitun saaren länsirantaan ulottuvaa pääliikenneväylää oltu tehty ennen vuoden 1925 loppua, herra Tallbergilla oli oikeus saada toimilupa mainittuun

¹⁾ Valt. pöytäk. 16 p. syysk. 9 §. — ²⁾ S:n 9 p. jouluk. 5 §. — ³⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 32.

— ⁴⁾ Ks. vuod. 1913 kert. siv. 28. — ⁵⁾ Ks. vuod. 1917 kert. siv. 26. — ⁶⁾ Ks. vuod. 1918 kert. siv. 10.

päätekohtaan ulottuvan ja jossakin kohdassa Lapinlahdenkatua tai Hieta-
lahdenrantaa entiseen raitiotiehen yhtyvän raitiotielinjan rakentamiseen ja
liikennöimiseen. Edellä mainittuun sopimukseen viitaten olivat kauppias
Tallberg-vainajan perilliset tiedustelleet, aikoiko kaupunki laajentaa raitiotie-
verkkoa mainitussa kohden vai myönnettäisiinkö laitoksen toimilupa yhtiölle
Julius Tallberg aktiebolag. Rahatoimikamari oli tämän johdosta hankkinut
kysymyksestä lausunnon Raitiotie- ja omnibusbusekeyhtiöltä, joka ilmoitti¹⁾
olevansa erittäin vastahakoinen rakennuttamaan puheena olevaa raitiotietä.
Yhtiö huomautti lausunnossaan, että sitä etusijassa tulisi käyttämään kau-
pungin omistaman ja kaupunkiin yhdistetyn alueen ulkopuolella, Helsingin
pitäjän Lauttasaaressa asuva väestö, minkä johdosta laitos kiinnosti kau-
punkia ainoastaan taloudellisessa suhteessa.

Yhtiö oli laatinut kannattavuuslaskelman, jonka mukaan tulot peittäi-
sivät menot, jos linjalla suoritettavasta matkasta kannettaisiin 62½ pennin
lisämaksu. Linjan yhdistäminen muuhun verkkoon ja sen liikennöiminen
ilman lisämaksua oli yhtiön mielestä mahdollinen ainoastaan edellyttäen,
että oikeus vapaaseen siirtymiseen muille linjoille ei olisi tällä linjalla voi-
massa. Edelleen oli huomattava, että Itämerenkadulle rakennettavain rauta-
tieraitteiden liikenne tulisi suuresti häiritsemään raitiotieliikennettä. Raha-
toimikamari lähetti asian aiheuttamat asiakirjat¹⁾ kaupunginvaltuustolle
ilmoittaen samalla täydellisesti yhtyvän Raitiotie- ja omnibusbusekeyhtiön
esittämiin näkökohtiin.

Kysymystä lopullisesti esiteltäessä kaupunginvaltuusto päätti²⁾, että kau-
punki luopuisi lähiaikoina rakentamasta raitiotielinjaa Salmisaareen, ja myönsi
tämän johdosta Julius Tallberg aktiebolagille toimiluvan tällaista linjaa
varten kaupungin ja toiminimen välillä tehdyn sopimuksen mukaisesti sekä
muuten vastedes vahvistettavin ehdoin.

4. Kaupungille kuuluvain rakennusten käyttämistä määrättyihin tarkoituksiin sekä sellaisten rakennusten teettämistä ja kunnossapitoa koskevat asiat.

Sairaanhoitajatarkoulun huoneisto. Vuonna 1920 kaupunginvaltuusto oli
käsitellyt³⁾ kaupungin sairaalaylihallituksen tekemää esitystä, että kaupunkia
varten perustettaisiin sairaanhoitajatarkoulu oppilaskoteineen, johon kouluun
vuosittain voitaisiin ottaa jopa 50 oppilasta. Valtuusto jätti³⁾ kuitenkin
asian lepäämään, kunnes koululle voitiin osoittaa sopiva huoneisto. Sitten
oli sairaanhoitajattarien luvun lisäämisen tarve käynyt yhä tuntuvammaksi,
minkä vuoksi ylihallitus oli ottanut käsiteltäväksi kysymyksen tarvittavan
huoneiston hankkimisesta. Tässä tarkoituksessa olivat sekä ylihallitus että
rahatoimikamari käsitelleet suunnitelluissa uutisrakennuksissa sijaitsevien
osakehuoneistojen myyntitarjouksia sekä harkinneet mahdollisuuksia saada
koululle vuokratuksi tarpeellisen määrän huoneita löytämättä kuitenkaan
kysymykselle tyydyttävää ratkaisua. Katsoen niihin etuihin, jotka koulun
sijoittaminen johonkin kaupungin omistamaan taloon tuottaisi, ylihallitus
sen johdosta ehdotti, että se sijoitettaisiin tulevan tuberkuloosisairaalan hal-
lintorakennukseen, johon tätä tarkoitusta varten n. 600,000 markaksi arvioi-
duin kustannuksin rakennettaisiin viides kerros. Tästä järjestelystä olisi yli-

¹⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 34. — ²⁾ Valt. pöytäk. 9 p. jouluk. 6 §. — ³⁾ Ks. vuod. 1920
kert. siv. 183.